

STRENNA 2020

‘Dobří křesťané a poctiví občané’

ÚVOD

Když jsem přemýšlel nad Strennou pro tento rok, vnímal jsem spolu se salesiánskými spolubratry jasně, jak je toto téma důležité a fascinující. Jako heslo je prosté, ale má velmi široký a složitý potenciál. Poté, co jsem na něm několik týdnů pracoval, vnímám to ještě jasněji. Téma se mi zdá fascinující, užitečné a složité.

Upřímně se domnívám, že v naší Salesiánské rodině, v každé její součásti, v různých národech, kde se nacházíme, a v našich nejrůznějších dílech, potřebujeme obrátit pozornost k těm aspektům, které mají co do činění s formací křesťana a občana.

→ Musíme dát jasněji na vědomí, že naše poslání je evangelizační a katechetické. Bez toho nebudeme Salesiánskou rodinou. Budeme poskytovateli sociálních služeb, ale nebudeme apoštoly dětí, dospívajících a mladých.

→ Zároveň je více než zřejmé, že naše poslání vychovatelů nemůžeme žít v nějaké bublině a nemít nic společného s životem, spravedlností, rovnými příležitostmi, ochranou nejslabších, podporou občanského poctivého života. Tento rozměr je dnes naléhavější než kdy jindy, protože společnost, v níž žijeme, v tyto hodnoty příliš nevěří. Když vychováváme, na čí straně stojíme? Právě v síle této otázky je tak akutální a nutná úvaha letošní Strenny.

→ K tomu všemu se připojuje další překážka. Dá se ještě použít výchovná dvojčlenka dona Boska, křesťan a občan, tedy dvojčlenka, jíž se orientoval v Itálii devatenáctého století, v dnešním "salesiánském světě", v němž se může rodina dona Boska ocitnout v různých zemích s různými náboženstvími, s nekřesťanskou většinou, v postkřesťanské společnosti, nebo dokonce v oficiálně laických nebo protináboženských společnostech?

Co se týče tohoto posledního aspektu, tedy co se týče Strenny, v níž chci hovořit o tom, jak být dobrými křesťany v nekřesťanských společnostech, mi z některých těchto oblastí došly otázky; předkládám vám je zde, protože jsou nadmíru pastýřsky citlivé. Zde jsou některé z nich:

“V inspekcích, kde je velká většina nekřesťanů (jiná náboženství, ateisté či lhotejní), bude tato Strenna dobře přijata v míře, v níž dokáže nabídnout prostor pro úvahu a nějaké myšlenky užitečné pro výchovu v "nekřesťanském" a "postkřesťanském" prostředí. Jak by se dala výchovná dvojčlenka dona Boska prezentovat **tak, aby ji dokázali přijmout, pochopit, následovat a uskutečnit i naši laici a mladí nekřesťané?**”

1. V dobách dona Boska, v kontextu většinově křesťanské společnosti, byla společenská užitečnost známkou autentické zbožnosti.

Dnes naopak ve 134 zemích po světě, do nichž se rozšířilo naše charisma, cítíme spíše potřebu zachovat rovnováhu v otevřeném postoji a zahrnutí nekřesťanů do výchovného procesu "s nimi a pro ně" a vycházet přitom z prvního **hlásání evangelia Ježíše Krista skrze Preventivní systém, který tvoří vztahy a rodinné ovzduší, kde se vychovává a kde se osmoticky předává víra.**

2. "Je nutné počítat s **multikulturním a multináboženským prostředím** ve 40 salesiánských inspekcích žijících v minoritních církvích mezi velkými světovými náboženstvími, hlavně v Asii a Africe".
3. "Nestačí opakovat to, co dělal don Bosco v devatenáctém století. **Můžeme se učit ze zkušeností salesiánů, kteří dnes žijí Preventivní systém v zemích s nekřesťanskou většinou.** Nepochybně mají bohaté životní zkušenosti, když dokázali interpretovat myšlenky dona Boska v multináboženském a multikulturním kontextu, jaké si náš Zakladatel ani nedovedl představit."
4. **Dobří křesťané a poctiví občané v prostředí s nekřesťanskou nebo postkřesťanskou většinou.** Položme si několik konkrétních otázek:
 - Jak uvádět do praxe dvojčlen dona Boska mezi nekřesťanskými mladými a laickými spolupracovníky?
 - Jak zachovat rovnováhu mezi otevřeností k nekřesťanům a prvním hlásáním Evangelia?
 - Jak přeložit koncepci "dobrého křesťana" většině nekřesťanských laických spolupracovníků?
 - Jak uvádět do praxe pilíř "Náboženství" v našich multináboženských kontextech?
 - Jak vychovávat mladé a laiky ke třem pilířům spirituality preventivního systému dona Boska: Rozum - Náboženství - Laskavost?
 - Jak do každodenního života přeložit "dobré křesťany" dona Boska v poslání sdíleném s tolika nekřesťany?
 - Věří hlavní představený, že může být preventivní systém dona Boska plně prožíván a uskutečňován také laickými spolupracovníky jiných náboženství?
 - Jak zapojit nekřesťany do pastoračně výchovného společenství (CEP)?
 - Co říkají sami nekřesťané, kteří jsou zapojeni do salesiánského výchovného poslání?
 - Jaké jsou nejpřitažlivější projevy preventivního systému dona Boska?

Věřím, že během rozvíjení Strenny najdeme náznaky nových odpovědí na tyto a další naprosto legitimní otázky, které jsem dostal.

DOBŘÍ KŘESŤANÉ A POCTIVÍ OBČANÉ podle dona Boska¹

1

Dvojčlen "dobří křesťané a poctiví občané" je ryze salesiánský, protože ležel na srdci Donu Boskovi. Šířeji ho studoval Pietro Braido v *Buoni cristiani ed onesti cittadini*, RSS, vol. 24, 1994 (s. 36-42).

Mnozí se zeptají, zda sám don Bosco tuto výchovnou dvojčlenku používal a navrhoval. Inu, toto je jeden z aspektů, které s akademickou seriózností prohlubuje don Braido. Právě on ukázal, že don Bosko tuto linii či výchovný směr vždy sledoval, ať už formulovaný týmiž slovy nebo parafrázovaný, a měnil jeho odstíny na základě svých posluchačů. Ale téma vztahu mezi výchovou mladých a dobrem společnosti, spolu s tématem věčné spásy, se dá považovat za konstantu. Tento dvojčlen skutečně v různých formulacích během let používal.

→ *Udělat z nich poctivé občany a dobré křesťany (1857)*

→ *Být dobrými křesťany a poctivými řemeslníky (1857)*

→ *Aby se všichni mohli stát dobrými občany a dobrými křesťany (1862)*

→ *udělat ze všech dobré křesťany a poctivé občany (1872)*

→ *Vychovávat mládež ke cti křesťana a povinnosti dobrého občana (1873)*

→ *Stávali se dobrými křesťany a poctivými občany (1875)*

→ *Prokázat tu trochu dobra, co mohu, opuštěným chlapcům, snažit se ze všech sil, aby se stali dobrými křesťany pro náboženství a poctivými občany pro občanskou společnost (1876)*

→ *Připravit dobré křesťany pro církve a poctivé občany pro občanskou společnost (1877)*

V mnoha svých spisech, zejména v dopisech, don Bosco tento výchovně pastorační dvojčlen přesně definoval těmito výrazy (opět podle dona Braida jakožto našeho vědecko-historického zdroje):

- ✗ *Cílem, který navrhujeme, je udělat z nich dobré občany a dobré křesťany;*
- ✗ *Udělat z nich dobré křesťany a poctivé občany;*
- ✗ *Jsou (...) užitečnými občany a dobrými křesťany;*
- ✗ *Stanou se dobrými křesťany, poctivými občany;*
- ✗ *Když přijde mladý do Oratoře, musí se přesvědčit, že je to místo náboženství, kde se toužíme stát dobrými křesťany a dobrými občany;*
- ✗ *Vrátit je společnosti jako dobré křesťany a dobré občany;*
- ✗ *Výchovou ke křesťanským a občanským ctnostem (...) z nich udělat dobré křesťany a poctivé občany;*
- ✗ *Jde o to, udělat z nich poctivé občany a dobré křesťany;*
- ✗ *Žít vždy jako dobří křesťané a moudří občané;*
- ✗ *Naděje, že se stanou dobrými křesťany, poctivými a užitečnými občany;*
- ✗ *Nyní jsou dobrými křesťany a poctivými občany; (orig. ve francouzštině)*
- ✗ *Mám velkou radost z toho, že (...) žijete jako dobří křesťané, jako úctyhodní občané;*
- ✗ *kdekoli se nacházíte, projevujte se vždy jako dobří křesťané a bezúhonní lidé;*
- ✗ *Cílem našich škol je vychovat dobré křesťany a poctivé občany;*
- ✗ *Abychom pak vrátili společnosti dobré křesťany, poctivé občany;*
- ✗ *Vycházejí dobří křesťané a výborní občané;*
- ✗ *Vrátit společnosti dobré křesťany a poctivé občany;*
- ✗ *Vychovávat je tak, aby z nich byli dobří občané a praví křesťané;*
- ✗ *Dobrý křesťan a poctivý občan;*
- ✗ *Učit se žít jako dobří křesťané a moudří občané;*
- ✗ *Vedení k životu dobrých křesťanů a moudrých občanů;*
- ✗ *Stávají se dobrými křesťany, moudrými občany;*
- ✗ *Udělat z nich dobré křesťany a užitečné občany;*
- ✗ *Buďte tedy nadále dobrými křesťany a moudrými občany;*
- ✗ *Dát občanské společnosti užitečné členy, církvi ctnostné katolíky, nebi šťastné obyvatele;*
- ✗ *Učinit z nich dobré občany a dobré křesťany;*
- ✗ *Vrátit je (...) občanské společnosti jako dobré křesťany a poctivé občany;*
- ✗ *Ukážou světu, jak je možné být (...) zároveň křesťany a poctivými a pracovitými občany;*
- ✗ *Učit je, vychovávat, a tak z nich udělat dobré křesťany a poctivé občany;*
- ✗ *Kolik dobrých synů, kolik křesťanských poctivých otců, kolik lepších občanů bychom nemohli dát rodinám, církvi, společnosti;*
- ✗ *Stát se dobrými křesťany a poctivými občany;*
- ✗ *Vrátit je rodině, společnosti, církvi jako dobré syny, moudré občany, příkladné křesťany;*

Jak si můžeme povšimnout, kdyby šlo o hudební partituru, opakovala by se stále stejná melodie v různých obměnách. Nevyvratitelně to prezentuje don Braidó v jedné studii, díky níž jsme pochopili, že don Bosco není teoretik. Je to muž činu. Je to však muž činu, který "přemýšlí" o smyslu své pastorační iniciativy. A proto, zatímco nás nijak nepřekvapí jednoduché a opakující se výrazy a pojmy, vysvětluje jasně, že jeho konání sleduje velmi přesnou linii a jasné "teoretické" povědomí jak na úrovni vzhledu do situací a problémů, tak co se týče uplatňovaných operativních řešení. Tyto dva aspekty nejzřetelněji vystupují v jednom z jeho nejmilejších a nejčastěji opakovaných sousloví: «dobrý křesťan a poctivý občan».

1.1 DOBRŮ KŘEŠŤANÉ skrze život ve víře v Pána a pod vedením Ducha svatého...

Když se vrátíme k našim počátkům, kdy don Bosco koncem prosince psal každému z chlapců a prvních salesiánů osobní dopis se Strennou na příští rok, zachytíme, že "život ve víře" byl tím nejcennějším a zároveň nejpřirozenějším, co mohla první oratoř nabídnout těm, kdo v ní žili, a to jak chlapcům, tak vychovatelům. Byl zrcadlem životní reality, v níž první salesiáni, maminky z oratoře, laičtí pomocníci a mladí tvořili skutečnou rodinu v jednom domě.

Počet svatořečených a blahorečených, kteří žili za života dona Boska v tom nuzném prostředí, je působivý. Byla to vzájemná škola svatosti, společný růst ve víře. Pokud například don Bosco pomohl Dominiku Saviovi vyrůst v lásce k Bohu, není o nic menší vliv Savia a jeho kamarádů na dona Boska, na jeho "stálou formaci" jako muže Božího. "Víra zesílí předáváním."² Ze vzájemného daru intenzivně prožívané víry se zrodila škola svatosti, která i nadále žije duchovní cestu Salesiánské rodiny na celém světě.

Harmonie víry a života stojí ve středu charismatu dona Boska, na jehož tváři a v jehož příběhu můžeme kontemplant "nádherný souzvuk přirozenosti a milosti. Hluboce člověkem, bohatým na lidské ctnosti, byl otevřený pozemské realitě; hluboce mužem Božím, naplněným darem Ducha svatého, žil, jako by viděl Neviditelného."³

"Život z víry" je dnes nejcennějším darem, který si můžeme navzájem dát, bez ohledu na svůj životní stav, věk, povolání i vyznání. V ekleziologii společenství, která žije a proměňuje cestu církve a kterou tak intenzivně uskutečňuje a podporuje papež František, se identita skupiny a jednotlivce uskutečňuje a projevuje tím, že *se stane darem pro druhé* a že dokáže přijmout dar toho, kdo je povolán, aby se stal v jakémkoli životním stavu a povolání učedníkem Pána.

2

Redemptoris Missio, 3.

3

Stanovy a Pravidla SDB, č. 3

Není snad pro nás, kteří jsme zasvěceni v Salesiánské rodině, "život ve víře" středem a srdcem toho, čím jsme povoláni být a co máme nabízet, vtěleným do specifčnosti jednotlivých povolání a lidí?

Pokud my zasvěcení nebudeme ikonou "souladu přirozenosti a milosti", obrazem plodného setkání mezi povoláním a Boží láskou a velkorysou každodenní odpovědí její svobody, s jakým jiným "pokladem z pole" bude možné počítat, aby dostal život smysl, plnost významu, aby se stal solí a světlem, schopným ochutit a osvětlit existenci těch, kteří žijí vedle nás?

Synoda o mladých ukázala s odzbrojující jasností, že tím, co nové generace očekávají od těch, kteří svůj život cele odevzdali Pánu, je, aby byli "věrnými a nepochybnými svědky."⁴

To samé ale musíme říci i u laiků, rodičů, mladých: jestliže je víra darem, je darem také život z víry. Není to výsledek osobní schopnosti a silné vůle. Žádné naše přispění, ačkoli vstupuje do dialogu svobody a milosti, nikdy nestojí mimo předvídavou Boží lásku, mimo diskrétní ale efektivní přítomnost Ducha svatého ve světě, v dějinách, ve vesmíru. Duch svatý je tvořivou silou a dokončující energií, díky níž z hořčičného zrnka Království vyroste veliký strom.

✓ 1.2. DOBRŮ KŘEŠŤANĚ skrze naslouchání Bohu, jenž k nám promlouvá.

‘Neexistuje větší dar, který bys mohl druhému dát, než naprostá pozornost.’ K tomuto závěru došel jeden moudrý misionář po mnoha letech služby na rušné periferii jednoho velkoměsta.

V mnoha směrech se snažíme znovunalezt schopnost naslouchání, které je zásadní dovedností i pro osobní doprovázení. Naučit se naslouchat bylo také jedním ze silných podnětů, které Synoda o mladých nabídla celé církvi.

A existuje ještě jedno naslouchání, a to má ještě hlubší kořeny. Na něm z velké části závisí životnost našeho vzájemného naslouchání. Naslouchání má kořeny, které rostou vzhůru. Je abecedou každého povolání, které je vždy setkáním mezi výzvou a odpovědí, obnovovanou při každém probuzení.

Naslouchat Bohu je tajemstvím, které nelze obsáhnout nějakou praxí nebo v nějaké zvláštní chvíli. Uskutečňuje se "působením Ducha svatého" a obvykle nenastává nějakými náhlými skoky, ale postupným zráním, k němuž dochází na dlouhých poutích, jak se dozvíme v příbězích z Písma nebo ze životů našich světců.

Naslouchání Bohu má jeden předpoklad. Ten je o to cennější, oč je v mnoha našich sociálních kontextech obtížnější, poněvadž jsme poznamenáni neustálým přívalem podnětů z médií a stále intenzivnějším rytmem aktivity. Tímto předpokladem je 'vystavit se tichu'.

Ticho je gramatikou řeči mezi Bohem a člověkem.

Je jedno slovo, které je odjakživa jiné než všechna ostatní, slovo, skrze něž k nám hovoří On: Písmo svaté. Písmo se nám nevnučuje, závisí vždy jen na našem naslouchání, na souladu srdce, na náš zvyk být v tichu s Bohem. Při naslouchání tomuto Slovu se začnou city a myšlenky formovat podle toho, co Evangelium denně zjevuje. Naslouchání Bohu v lidech kolem nás a v událostech, které se dějí, nás činí pozornějšími, vidíme hlouběji.

Na této cestě roste soulad mezi tím, čemu nasloucháme, co hlásáme, a tím, co žijeme. A naslouchání Bohu, který k nám mluví, vyžaduje každodenní trénink, tak jako trénuje umělec nebo sportovec ve svém oboru.

✓ **1.3. DOBRÍ KŘEŠŤANÉ s potřebou evangelizovat a nabízet první kontakt a katechezi. “Tato společnost byla ze začátku obyčejným katechismem” (MB IX, 61).**

“Neudělal krok, nevyšlo nic, nepřiložil ruku k dílu, které by nemělo za cíl spásu mladých... Skutečně mu neleželo na srdci nic jiného než starost o duše.”⁵ Toto svědectví od toho, kdo možná znal dona Boska lépe než ostatní a ‘všechno s ním dělal napůl’, nám téměř hmatatelně ukazuje intenzitu pastýřské lásky našeho otce. Nikdy se nestáhl ani před nejkřutějšími výzvami chudoby, počínaje turínskými věznicemi, kam ho zavedl don Cafasso aby ‘se naučil dělat kněze’. Zároveň nikdy nepřestal všem nabízet ty nejvyšší mety duchovního růstu, od Magoneho až po Savia, a přizpůsobil se cestě každého. Řečeno dnešním jazykem: “Napodobující trpělivost Boží, setkáváme se s dospívajícími na té úrovni, jaké dosáhla jejich svoboda.”⁶

Tento pastorační přístup je překvapivě moderní. Dokáže držet krok s každým mladým, včetně těch nejkoušenějších (vzpomeňme na salesiánskou přítomnost v uprchlických táborech a mezi migranty) a najít právě tam vhodnou půdu k zasetí evangelia, **bez proselytismu a beze strachu**, protože víra a život se nikdy ‘nerozvedou’ tam, kde zůstáváme věrní charismatu, který Duch Svátý dal církvi skrze svaté z naší rodiny.

Papež František nám připomíná, že nikdy nesmíme rezignovat na první hlásání nebo ho odkládat na vhodnější chvíli nebo lepší časy. Říká:

“Na to jsem kladl velký důraz v *Evangelii gaudium* a myslím si, že je vhodné to připomenout. Na jedné straně by bylo závažným omylem domnívat se, že v pastoraci mládeže má «kérygma ustoupit nějaké údajně “solidnější” formaci. Není nic solidnějšího, hlubšího, jistějšího, konzistentnějšího a moudřejšího než tato zvěst. Veškerá křesťanská formace je především prohlubováním *kérygmatu*, které se má stále více a lépe vtělovat do křesťanského života.» Proto by pastorační mládeže měla vždycky obsahovat prvky, které pomáhají obnovit a prohloubit osobní zakoušení Boží lásky a živého Ježíše Krista. Provádět se to dá různými způsoby: svědectvími, zpěvy, chvílemi adorace, nabízením prostoru pro duchovní čtení Písma svatého a také různými

5

Stanovy SDB 21, cit. Don Rua 1 24.8.1894.

6

Stan., 38.

podněty na sociálních sítích. Tato radostná zkušenost setkání s Pánem ale nesmí být nikdy nahrazena nějakým druhem “indoktrinace”⁷.

Jsme skutečně přesvědčeni o tom, jak moc je důležité první hlásání? Podívejme se na svět mladých jako celek: velice rychlé změny digitální rychlostí vytvářejí úžasnou různorodost kultur, přístupů k životu, a také mezigenerační propast možná hlubší než v minulých dobách. Není snad svět lidí narozených po roce 2000 místem pro evangelizaci? Generace sociálních sítí, už daleko za generací tohoto tisíciletí narozenou v dobách internetu, čekají na někoho, kdo by byl schopný jim poprvé přinést světlo a sílu Evangelia jejich jazykem a na jejich frekvenci.

“Koho pošlu? Kdo nám půjde?” (Iz 6,8). Tato starodávná slova proroka Izajáše jsou nebývale moderní, když si je představíme v ústech celého církevního společenství, které se obrací na nás, Salesiánskou rodinu, jako na ty, kteří se skrze charisma, skrze dar Ducha Svatého narodili k tomu, aby byli specialisty na setkání s mladými, aby byli připraveni být s nimi tak, jak jsou a kde jsou, i v odlišnosti náboženského vyznání. Ustupovat před touto výzvou je jako ustupovat ze Salesiánské rodiny, od ducha, který nám předal don Bosco.

Toto první hlásání však nesmí být něco tak drobného, tak redukujícího, tak ‘neškodného’, že to téměř nezanechá stopu.

Don Bosco často připomínal, že všechno začalo jako “obyčejný katechismus”. Jeho příběh, neoddelitelný od příběhu mladých, s nimiž žil, ukazuje zcela jasně, že obyčejný vůbec neznamená povrchní.

Když dojdeme k “osobní zkušenosti s Boží láskou a živým Ježíšem Kristem”, často se sami mladí stávají misionáři a evangelizátory těch, kteří je doprovázejí, protože požadují svědectví a sdílení života autentické a hluboké víry.

V tom tkví genialita dona Boska: zůstává dostupný všem a nebojí se spolu s mladými mířit rovnou ke svatosti; k ničemu menšímu.

A na této cestě se otevírá fascinující a náročné pole: ‘katecheze’ nemusí být jen řadou setkání pro děti při přípravě na první svaté přijímání nebo biřmování; ‘teologie’ nemusí být jen řadou zkoušek nezbytných k vysvěcení na kněze. Katecheze je růst v porozumění životu osvětlovanému vírou; teologie znamená vejít myslí a srdcem do krásy Božího tajemství, jak se zjevilo v Ježíši. Pokud se jako členové Salesiánské rodiny necháme tímto “laskavým světlem” oslovovat, když se do něj zamilujeme a začneme opět žít své srdce a mysl těmito poklady, prozáří se i náš způsob, jak být vychovateli a pastýři. A řeknu ještě více: s takovým srdcem budeme vědět i to, jak být mezi mladými a v rodinách těch, kteří sdílejí jinou víru nebo se označují za agnostiky a ateisty. Pak bude náš postoj skutečným sdílením a prostým svědectvím v úctě k jiným vírám.

Stejně jako v počátcích oratoře ve Valdoccu můžeme ve víře růst jedině společně: čím je intenzivnější duchovní cesta doprovázejícího, tím bude intenzivnější i cesta mladých a dalších lidí, kteří ‘spíše osmózou než logickými procesy’, budu tíhnout k nápodobě. Bude to cesta jeho lidu,

kteřá bude nutit pastýře, aby stále rostl, aby byl blíže k prameni a mohl odpovídat na žížeň mladých, kteří po něm mnohdy beze slov chtějí setkání s Pánem.

1.4. DOBRÍ KŘEŠŤANÉ skrze prožívání pravé salesiánské spirituality

Na Letnice Duch svatý zahájil časy církve a poslání. Díky Duchu svatému jdou spiritualita a poslání ruku v ruce. Není možné oddělit poslání od spirituality ani spiritualitu od poslání. Z tohoto důvodu, pokud nedokážeme vidět poslání a spiritualitu jako nedílný celek, velice pravděpodobně na naše dveře zaklepe únava a zmatek nebo budeme sice “udržovat” ostatní našimi aktivitami, ale *nedotkneme se hloubky života druhého*.

Vrátit se k první lásce

Mnoho sociologů dnes mluví o unavené společnosti. Papež František říká, že i my, pastorační pracovníci, můžeme žít unavení. Proč se tolik unavujeme? Někdo by třeba řekl, že máme nabitý diář, jenže “...Problémem není vždycky přebytek aktivit, ale především jejich špatné prožívání - bez adekvátních motivací, bez spirituality, která by je naplňovala a dodávala jim na při-tažlivosti.”⁸ Evidentně nemáme příčinu naší únavy hledat ve svém diáři, ale v nás samotných, v nedostatku motivace a v odpoutanosti, s níž prožíváme svoje poslání a svoji spiritualitu.

Chceme-li tuto únavu vyléčit, musíme pochopit její příčiny. Návrat k první lásce přináší nový život. Vzpomeňme si, jak i don Bosco v posledních letech života viděl, že se z oratoře ve Valdoccu vytratil zápal první lásky. Proto napsal z Říma mladým a salesiánům do oratoře dopis, v němž porovnával život a radost prvních let s probíhající krizí. Z oratoře se vytratila radost, život, důvěra. Bylo nutné se vrátit k první lásce.

A.- Spiritualita

Slovo spiritualita je sice módní, ale také mnohoznačné. Touhu po spiritualitě najdeme na velice různých místech a v různých kontextech, a mnoho dnes módních otázek spirituality nemá nic společného s Ježíšem a jeho Evangeliem.

Navzdory této nejednoznačnosti je třeba uznat, že touha po spiritualitě může být pro hledající vstupní branou ke křesťanskému životu. “U některých mladých lidí poznáváme touhu po Bohu, i když není vždycky v úplném souladu s Bohem zjevení. U jiných můžeme zahlédnout sen o bratrství, což není vůbec bezvýznamné. U mnohých to může být skutečná touha rozvíjet schopnosti, kterými byli obdařeni, aby něco nabídli světu. U některých vidíme zvláštní citlivost pro umění nebo hledání harmonie s přírodou. U jiných to zase může být třeba silná potřeba komunikace. U mnohých z nich najdeme hlubokou touhu po jiném životě. To jsou autentická východiska, vnitřní zdroje otevřené pro přijetí slova, které motivuje, dává světlo a povzbuzuje.”⁹

8

František, *Radost Evangelia*, 82.

9

František, *Kristus žije*, 84.

Tento otevřený postoj nás vede k otázce, co děláme jakožto Salesiánská rodina ve prospěch těchto “hledajících” mladých a dospělých. My můžeme nabídnout trochu světla a povzbuzení. Tato starost je naléhavá, zejména v kontextech, kde ztratily náboženské symboly sílu a význam, i když jsou tyto kontexty prakticky všude. Umět komunikovat s hledajícími znamená navázat vztah. A to po nás možná právě žádá Svätý otec, když říká: “Pozorný pohled toho, kdo je povolán být otcem, pastýřem nebo vedoucím mládeže, má rozpoznat ten malý plamen, který dále hoří, tu třtinu, která vypadá, že se láme, ale ve skutečnosti ještě zlomená není (srov. Iz 42,3). Je to schopnost vidět průchody tam, kde ostatní vidí jen zdi, je to umění objevovat možnosti tam, kde ostatní vidí jen nebezpečí. To je pohled Boha Otce, který je schopen ocenit a živit zárodky dobra zaseté do srdcí mladých lidí. Srdce každého mladého člověka musí být tedy považováno za “posvátnou půdu”, která v sobě uchovává semínka božského života a před níž si musíme “vyzout střevíce”, abychom se mohli přiblížit k tajemství a vstoupit do jeho hloubky.^{10.}”

V tomto pohledu poznáváme styl a způsob, jímž náš milovaný otec don Bosco přistupoval k chlapcům a jímž je doprovázel.

B.- Křesťanská spiritualita

Na širokém poli spirituality se umisťujeme do rámce křesťanské spirituality. Existuje základní křesťanská spiritualita, která se rodí ze základního poselství Evangelia a která také nese otisk hodnot nejcharakterističtějších pro každý dějinný moment v rámci církve. Nemůžeme zapomenout na to, že křesťanství se vtěluje do dějin a proměňuje konkrétního člověka v jeho konkrétní kulturní situaci. Proto musí křesťanská spiritualita odpovídat na potřeby každé doby a musí se vyjadřovat v kategoriích současnosti. Není pochyb, že tyto hodnoty, které se rodí z Evangelia ve všech kontextech, kulturách a dobách, jsou drahocennými mosty komunikace, dialogu a setkání s jinými náboženstvími.

Rozhodujícím bodem duchovního života je odhalit Boží tajemství ve světě a v našem životě, protože “Bůh jedná v dějinách světa, v událostech života, v lidech, které potkávám a kteří se mnou hovoří.”^{11.} Zde nacházíme základ rozlišování. Protože Bůh nezahálí, ale koná, a posláním církve je zařídit, aby se každý člověk setkal s Pánem, který je již přítomen a již v jejich životech a srdcích působí. Z tohoto způsobu chápání poslání je *cílem pastorace mládeže pomoci každému mladému, aby se setkal s tajemstvím Boha, působícího v dějinách, v životě a v srdci.*

Don Bosco vždy dokázal číst životní události z Boží perspektivy. Abychom tuto Boží perspektivu měli, potřebujeme životní střed, který sjednocuje člověka. Duchovní člověk je člověk pevný, sjednocený a dobře strukturovaný díky působení Ducha svatého. V tomto smyslu si je duchovní člověk vědom Božího tajemství a smyslu světa a dějin a žije svoji víru ve společenství bratrů ve službě Božímu království.

To vše nám pomáhá zvláštním způsobem pochopit a ocenit důležitost, kterou papež František připisuje ve svém učení právě spiritualitě. Mluví o ní ve všech svých důležitých dokumentech:

10

František, *Kristus žije*, 67.

11

František, *Anděl Páně*, 28. října 2019, překl. VM.

- Spiritualita učedníka misionáře¹².
- Ekologická spiritualita¹³.
- Spiritualita manželství a rodiny¹⁴.
- Svatost jako počátek a cíl duchovního života¹⁵.

“Doufám (píše papež František), že si budeš sebe tak vážit, že se budeš brát tak vážně, že se budeš snažit o duchovní růst.”¹⁶ Protože spiritualita se dotýká života. Života tvořeného sny, zkušenostmi, vztahy, plány a rozhodnutími. Musíme být schopni vést naše mladé k tomu, aby podstupovali riziko snění a rozhodování; aby intenzivně žili a zažívali; aby okusili Ježíšova přátelství; aby rostli a zráli; aby žili jako bratři; aby se zapojovali; aby byli odvážnými misionáři.

C.- Salesiánská spiritualita

O salesiánské spiritualitě mluvíme jako o výrazu jednoho charismatu uvnitř ‘velké řeky’ *křesťanské spirituality*. Jako by křesťanská spiritualita byla podmětem a konkrétní charismatický styl přívlaskem.

Salesiánské spiritualitě neporozumíme, pokud nepochopíme duchovní zkušenost dona Boska. Náš otec byl knězem, který se věnoval výchově a evangelizaci mládeže, zakladatelem několika apoštolských hnutí ve prospěch mládeže a otcem charismatické rodiny s jasně formulovanou apoštolskou spiritualitou.

Proto nachází salesiánská spiritualita své kořeny v duchovní zkušenosti, kterou prožil don Bosco, kterou prožili první salesiáni, salesiánky, laičtí spolupracovníci a mladí z oratoře. V této duchovní tradici vidíme zvláštní způsob, jak pojmout křesťanský život; výchovnou, pastorační a sociální činnost, pedagogickou a duchovní nabídku, kterou nazýváme preventivním systémem. Naše spiritualita má některé své zvláštnosti: je to spiritualita každodennosti, spiritualita velikonoční radosti a optimismu, spiritualita přátelství a osobního vztahu s Ježíšem, spiritualita církevního společenství, mariánská spiritualita, spiritualita zodpovědné služby, která vždy, stejně jako don Bosco, nabízí cíl stát se “*dobrymi křesťany a poctivými občany*”. Snažíme se podporovat důstojnost každého člověka a jeho práva; snažíme se žít s velkorysostí v rodině a podporovat solidaritu zejména s nejhudšími; vykonávat svoji práci poctivě a kompetentně; šířit spravedlnost, mír a společné dobro v politice; respektovat stvoření a podporovat přístup ke vzdělání. To všechno je součástí naší spirituality, našeho způsobu, jak být salesiánskou rodinou, a evangelním

12

Viz. František, *Radost Evangelia*, 239-288.

13

Viz. František, *Laudato Sii*, 181-213.

14

Viz. František, *Radost z lásky*, 278-289.

15

Viz. František, *Radost Evangelia*, většina obsahu.

16

František, *Kristus žije*, 159.

poselstvím podle charismatu dona Boska na různých místech světa.

1.5. DOBŘÍ KŘEŠŤANÉ tváří v tvář výzám nekřesťanského, postnáboženského a postkřesťanského prostředí

Naopak žijeme ve světě, kde se setkáváme nejen s věřící mládeží, ale také s mladými, kteří se víře vzdalují, s mladými, kteří vyznávají jinou víru, a s mladými, kteří nevyznávají nic.

Tato různorodost situací nám dovoluje připomenout si misijní poslání, které jsme obdrželi na Letnice. Kam nás Ježíš posílá? Nejsou hranice, nejsou omezení: posílá nás ke všem, protože ani Evangelium nemá hranice a omezení. Pán nás posílá ke všem a salesiánské poslání nás ke všem přivádí. “Nebojte se jít a nést Krista do všech oblastí, až na existenciální periferie, a také těm, o kterých si myslíme, že jsou nejvzdálenější, nejlhostejnější. Pán hledá všechny, chce, aby všichni pocítili jeho hřejivé milosrdenství a lásku. A zve nás, abychom byli neohroženými misionáři, ať už se nacházíme kdekoli a ať jsme ve společnosti kohokoli: v naší čtvrti, ve škole, při sportu nebo když si někam vyrazíme s přáteli, když sloužíme jako dobrovolníci nebo na pracovišti. Ať jsme kdekoli, máme vždycky příležitost dělit se o radost z evangelia.¹⁷”.

A proto je naše poslání stejně povzbuzující jako náročné. *Na co musíme pamatovat, abychom se dokázali přiblížit na pastorační úrovni také k mladým, kteří se vzdalují víře, kteří vyznávají jiné náboženství nebo kteří nevěří v nic?* Neboli, co si počít v nekřesťanských a postkřesťanských kontextech?

Co nám hrozí

V křesťanských i nekřesťanských a postkřesťanských kontextech se musíme vyhnout jak fundamentalismu, tak relativismu, exkluzivismu a synkretismu.

Fundamentalismus se domnívá, že má patent na pravdu a uzavírá se dialogu, ‘machruje’ a je nekompromisní ve svých názorech, ale reakčním a netolerantním způsobem. Naopak relativismus vychází z přesvědčení, že neexistují absolutní jistoty ani kognitivní pravdy. Postmoderní kulturní prostředí nachází v relativismu svůj přirozený habitat a jakékoli požadavky na pravdu vnímá jako nesnesitelnou agresi. Fundamentalismus ani relativismus nijak pastorační nepomáhají.

Instrumentum Laboris ze Synody o mladých nabízí zajímavý podnět. “Nejde o to, aby se křesťanství vzdalo nejvýznamnějšího specifika, které má, a přizpůsobilo se duchu světa; to ani mladí lidé nežadají. Je třeba najít způsob, jak zprostředkovat křesťanskou zvěst ve změněných kulturních podmínkách. V souladu s biblickou tradicí je dobré říci, že základem pravdy je vztah: lidská bytost objeví pravdu tehdy, když ji zakusí od Boha, který jediný je skutečně hodný důvěry.”¹⁸. *Instrumentum Laboris* doporučuje jít po cestě vztahu a posílit pastorační vztahů. Jako kdyby nám naznačoval, že vstupní dveře jsou v péči o vztahy. Dobře víme, že preventivní systém dona Boska

17

František, *Kristus žije*, 177.

18

Biskupská synoda, *Mladí, víra a rozlišování povolání*, op.cit., 55.

byl vždy praktickým cvičením tohoto principu.

Dalšími dvěma riziky jsou exkluzivismus a synkretismus. První z nich, exkluzivismus, má dvě tváře. Na jedné straně vyhrazuje nabídku jen elitě, tedy nejpřípravenějším mladým a dospělým. Na druhé straně cenzuruje jakoukoli pastorační pod záminkou respektování citlivosti každého člověka. Výsledkem je pastorační omezeného počtu osob nebo dokonce žádná pastorační. Žádná z těchto cest není dobrá. Pokud se naše pastorační nezabývá těmi nejbližšími, ukazujeme, jak málo důvěřujeme evangelizaci. A cenzura je nejlepší způsob, jak se v pastorační nestarat vůbec o nikoho.

Druhou stranou mince je synkretismus. Synkretická pastorační je charakteristická směsicí nabídek z různých pohledů na svět. Synkretická pastorační neustále hledá, co je kde nového, aniž by aplikovala nějaká rozlišovací kritéria.

Přichází otázka, zda tedy vůbec jsou nějaké možné cesty. Ano, zde jsou:

→ **Pečovat o semeno Božího slova**

První možností je *hledat zrnka Božího slova a pečovat o ně*. Druhý vatikánský koncil toto učení podpořil, protože se mimo jiné opírá o mnohaletou tradici, formulovanou už ve druhém století církevními otci, jako např. svatým Justinem.

Připomenutím tohoto učení chtěl koncil uznat různé stupně pravdy v různých náboženských a kulturních tradicích. V těchto zrnkách je už přítomné Slovo, i když jen jako zárodek, a směr, jímž rostou, je Slovo. To je velkou pomocí v naší pastorační v nekřesťanských či postkřesťanských kontextech, které po nás žádají, abychom našli prostor pro porozumění a spolupráci. Tyto 'styčné body' nacházíme v aspektech jako je hodnota lidství a lidské důstojnosti, hledání pokoje, získávání ctností jako soucit a úcta k bližnímu, jinému, cizímu; péče o stvoření, ekologie... Všechny tyto motivace jsou také velmi aktuální a světová společnost je k nim citlivá, takže je nám jistě zřejmé, že můžeme začít od jednoduššího.

→ **Dialog**

Druhou pastorační cestou v nekřesťanských a postkřesťanských kontextech musí být *dialog* a tím se vracíme k naší úvaze o tématice vztahu.

Zdůrazňuji nezbytnost dialogu, pro který jsou potřebné dovednosti jako umět naslouchat, mluvit srozumitelně, umět nabízet zkušenosti společenství. Dialog nespočívá jen ve výměně názorů. Když vedeme dialog, musíme se snažit pochopit, co ten druhý prožívá a jak myslí. Proto je důležité vždycky zajistit ovzduší respektu k nepochybným rozdílům a uznat, že dialog vyžaduje pokoru, abychom uznali vlastní omezení, a důvěru, abychom ocenili vzájemné obohacení.

Pastorační dialog, o kterém mluvíme, je především rozhovorem o lidském životě, postojem otevřenosti k mladým, sdílením jejich radostí a starostí, tužeb a nadějí, jejich náboženských hodnot, je to trénink osobního i komunitního setkání, které nás ohromně obohacuje: "Tak se naučíme přijímat druhé v jejich odlišném způsobu života, myšlení a vyjadřování. Tímto způsobem budeme moci společně vzít na sebe povinnost sloužit spravedlnosti a pokoji, což se musí stát

základním měřítkem jakéhokoli vzájemného sdílení.”¹⁹

→ **Hodnota svědectví**

Dalším důležitým bodem je svědectví. Hodnota svědectví založená na koherenci, úsilí a věrohodnosti. Mladí nám odpustí mnoho chyb, ale žádají, abychom byli koherentní, věrohodní a pracovali pro druhé. Oni jsou svědky naší doby.

→ **Hlásání**

Papež František naléhavě připomíná, že je důležité hlásat Evangelium. “Není pravé evangelizace bez výslovné zvěsti, že Ježíš je Pán“ a bez „primátu hlásání Ježíše Krista v každé evangelizační aktivitě.”²⁰ Hlásání nikdy nesmí být proselytismem a v každém kontextu má jiný výraz; hlásání Evangelia například nebude stejné v křesťanských a postkřesťanských kontextech.

Takové hlásání ve své podstatě zahrnuje tři velké pravdy křesťanství: *Bůh nás miluje, Kristus nás spasil a Duch Svätý dává život a doprovází v životě.*

Jak hlásat? Především s jistotou, že hlásání zůstává otevřené působení milosti Ducha svätého, který může vzbudit víru. Hlásat musíme stylem, který se vyznačuje blízkostí, hlásání musí být na míru člověku, i když jsme ve skupině či komunitě, musí se dostat ke každému. Nikdy jej nenahradí žádná pastorační strategie.

“A Pán, Kristus, budiž svätý ve vašich srdcích. Buďte vždy připraveni dát odpověď každému, kdo by vás vyslychal o naději, kterou máte, ale činite to s tichostí a s uctivostí.” (1Pt 3,15-16a).

1.6. DOBRÍ KŘEŠŤANÉ, kteří vycházejí ze sebe

Poslání je jednou z charakteristik učedníků Pána. Připomeňme si, že když papež František popisuje v apoštolské exhortaci *Radost evangelia* charakteristiky spirituality učedníka misionáře, klade misijní poslání do nejhlubšího nitra lidské bytosti. “Poslání k srdci lidu nepředstavuje jen jednu z oblastí života nebo ozdobu, kterou si mohu sundat, rovněž není přívěskem nebo jedním z mnoha životních okamžiků. Je to něco, co nemohu vykořenit ze svého bytí, nechci-li se zničit. Já jsem posláním na této zemi, a proto jsem na tomto světě.”

²¹. Svätý otec klade misii do středu existence.

a.- Tvůj život za druhé

Setkání s Bohem mě vyvádí ze sebe a vede k druhým. Někteří tento fakt označují jako ‘antropologii daru’, kterou lze shrnout ve výroku ‘tvůj život za druhé’. Proto je člověk pozorný ke

¹⁹

František, *Radost Evangelia*, 250.

²⁰

Radost Evangelia, 110.

²¹

Radost Evangelia, 273.

druhým, schopný pozorného a soucitného pohledu na rozdíl od lhostejnosti, která je zakořeněna v srdcích mnoha lidí v této době, takže nejsou schopni cítit soucit s voláním druhých.

Člověk otevřený ke druhým je také schopen uznat dar, který dostal, a dát své vlohy do služeb druhých. Oddanost bližním, hlavně těm nejpotřebnějším, se tak skutečně proměňuje v praktikování víry a je základem každého křesťanského života.

“Setkání s Bohem se označuje “extází” (ek-stasis) tehdy, když nás vyvádí ze sebe samých a pozvedá nás, jako by se nás zmocnila Boží láska a krása. Můžeme být ale vyváděni ze sebe také proto, abychom poznávali krásu ukrytou v každém člověku, jeho důstojnost, jeho velikost coby Božího obrazu a Otcova dítěte. Duch Svatý nás chce pohnout k tomu, abychom vyšli ze sebe, abychom objali druhé lidi láskou a usilovali o jejich dobro.”²².

b.- Od ‘já’ ke ‘zde jsem’

Tento způsob chápání života otevřeného druhým nás zve k tomu, abychom přešli od ‘já’ ke ‘zde jsem’. Kultura jáství velmi trefně vyjadřuje svět, v němž žijeme. Tato kultura nabízí velké možnosti (osobní růst, autonomie, rozvoj osobnosti), ale skrývá také mnoho nástrah (odtažití a uzavření lidí, narcismus, honba za zážitky).

Biblická antropologie představuje věřícího jako člověka, který je schopen říci ‘zde jsem’. V Písmu svatém vidíme, že tato slova vyřkli v rozhodujících momentech svého života Abraham, Mojžíš, Samuel, Izajáš, Maria z Nazareta, i sám Ježíš, který podle listu Židům při vstupu na tento svět řekl: ‘Zde jsem, abych konal, Bože, tvou vůli.’ (Žid 10, 7).

Když připisujeme význam hodnotě ‘já’, a jinak to ani nelze, můžeme chápat křesťanský život jako cestu proměny od ‘já’ k ‘zde jsem’. Tento krok umožňuje otevřít se mystériu, které nás přesahuje. Když s vírou říkáme ‘zde jsem’, generujeme v sobě postoj a ochotu, které otevírají naši existenci Duchu svatému, jenž řídí a provází náš život, abychom našli způsob, jak být a žít to, co nás nejvíce identifikuje jako lidské bytosti. Je to podstata každého *povolání*, s pohledem věřícího v Ježíše Krista, a “život, který nám Ježíš dává, je příběh lásky, životní příběh, který se chce propojit s naším životem a zapustit kořeny do půdy každého z nás.”²³.

2. POCTIVÍ OBČANÉ

2.1. Mladí na nás čekají v ‘domě Života’

Jednou z nejlepších a nejaktuálnějších interpretací našeho salesiánského poslání je, když budeme i nadále zaručovat naše rozhodnutí jít za mladými tam, kde jsou, do situací, v nichž žijí. Mladí na nás čekají a místem, kde se s nimi máme setkat, je jejich každodenní život, jejich přítomnost. Nebyla by žádná podpora lidství, žádné sociální úsilí ani evangelizace a cesta víry,

22

František, *Kristus žije*, 164.

23

František, *Kristus žije*, 252.

kdybychom jako *východí bod nezvolili místo, kde se mladí, rodiny a vůbec všichni lidé právě nacházejí.*

Schopnost jít jim naproti, kterou se učíme od dona Boska, předpokládá, že se zapojíme do jejich životů, že vezmeme vážně jejich situaci a především budeme hluboce toužit po společenství s nimi, budeme chtít vzít jejich problémy za své. Proto nesmíme zapomenout na naše zakládající charisma salesiánské rodiny, tedy setkávat se s mladými tam, kde jsou, a právě tam se s nimi zapojit do zlepšování a proměňování reality, která nás neustále oslovuje. Tím pádem musí být každý proces podpory člověka vnímán jako součást a nikoli jako cíl sám o sobě, jako součást hlubšího a širšího procesu, který vede člověka k tomu, aby ze svého života udělal prostor k setkání s druhými, ke sdílení darů, k vytvoření spravedlivější a důstojnější společnosti pro všechny, jako předzvěst nebeského království, které se buduje už zde na zemi, pokud v sobě neseme principy Ježíšovy radostné zvěsti.

Nemyslím si, že by bylo nutné tvrdit, že sociální úsilí, bojovnost spolků, které hájí dobro mladých a společnosti, je nekompatibilní s evangeliem. V modlitbě Otče náš můžeme zachytit politiku bratrství a spravedlnosti, solidarity, smíření, úcty, rovnosti a ochrany nejslabších. Nedá se říci, že různé způsoby konání dobra jsou nekompatibilní. Stačí, že toto dobro bere člověka jako celek, směřuje ke každému a vyhýbá se diskriminaci a vyčleňování.

Když Ježíšovi předkládali situace, které “nebyly od našich”, ihned jim odpovídal tím, že za své prohlašoval všechny, kteří nejsou výslovně proti. Kdo není proti nám, je s námi.

2.2. POCTIVÍ OBČANÉ: Vychovávat naše mladé k občanství a zapojení do společnosti.

Možná je to jeden ze ‘styčných bodů’, na které se někdy spoléháme, abychom se zbavili nepohodlných otázek, asi jako když se říká, že se don Bosco nepletl do politiky a tvrdil, že jeho politikou je otčenáš. Je třeba si ale ujasnit, o jakou politiku se jedná.

Toto téma stojí za zamyšlení. Vnášení myšlenek otčenáše od politiky může jedině potvrdit naše lidské a evangelní úsilí ve prospěch toho, co lidi zajímá a co podmiňuje jejich životy. A spíše než měnit smysl otčenáše a redukovat jej na prázdný spiritualismus bez zájmu o věci z tohoto světa, bychom mu měli dát smysl na základě Boha, který hledá dobro a štěstí lidí, všech svých dětí.

Pro dnešní mladé, zvyklé na praktické věci, na snadné výsledky, na okamžitý efekt svých činů, s tím, jak obtížně přijímají nějaké cesty a námahu setí a dlouhého čekání na první sklizeň, je *nevyhnutelné*, aby byli vedeni k zapojení do společnosti a tak se dostali na cestu, která mnohé z nich může přivést na cestu křesťanského života.

Bez zapojení do společnosti (sociálního úsilí) není křesťanského života. Není ho ani bez spravedlnosti a milosrdenství, bez služby druhým a zejména těm nejpotřebnějším, nejzranitelnějším, němým, opuštěným a vyvrženým, jako neexistuje milosrdný samaritán bez potřebného člověka, don Bosco bez chudé, opuštěné a ohrožené mládeže.

Na druhou stranu nemůže existovat autentická společenská nebo politická akce bez podpory člověka. Práce ve společnosti a politická činnost musí být výrazem priorit a podporou člověka ve společnosti.

Tato určitá dichotomie, kterou mnozí silně zdůrazňují, mezi svatostí (duchovním životem) a zapojením do společnosti (občanským životem) se může zkonkretizovat, když je cílem důstojnost práce a křesťanský rozvoj skrze ni, víra v dílo, pomoc chudým a sociální spravedlnost jako koherentní zkušenost evangelia.

Zkušenosti víry není sociální rozměr cizí, a právě v sociálním úsilí se musí prohloubit transcendentní rozměr každé lidské činnosti. Papež František v *Kristus žije* zajímavým způsobem vnímá schopnosti mladých zapojovat se do společnosti a toto přilnutí k plnému životu připisuje přátelství s Kristem. Pro nás vychovatele a evangelizátory mladých je to zajímavý pastorační podnět.

“Chci tě povzbudit k přijetí tohoto úkolu, protože vím, že tvé srdce, mladé srdce, chce budovat lepší svět. Sleduji zprávy ze světa a vidím, že mnoho mladých lidí v tolika částech světa vyšlo do ulic, aby projevíli touhu po spravedlivější a bratrštější civilizaci. Mladí lidé v ulicích. Právě mladí chtějí být aktéry této proměny. Prosím vás, nedovolte, aby aktérem této proměny byl někdo jiný! Jste to vy, komu patří budoucnost. Prosím vás, abyste aktéry této proměny byli vy. Snažte se dál překonávat netečnost a podávejte křesťanskou odpověď na společenské i politické rozbroje, které se projevují v různých částech světa. Prosím vás, abyste byli budovateli tohoto světa, abyste se dali do práce za lepší svět. Drazí mladí přátelé, prosím vás, nepozorujte život zpovzdálí! Vrhňte se do světa! Ježíš nezůstával opodál, on se vrhl dovnitř. Nepozorujte život zpovzdálí. Ponořte se do života, jako to udělal Ježíš. Ale především bojujte tím či oním způsobem za společné dobro, staňte se služebníky chudých, buďte aktéry revoluce lásky a služby, schopní odporovat patologickým konzumního a povrchního individualismu.”²⁴.

2.3. POCTIVÍ OBČANÉ skrze výchovu našich mladých k zapojení do politiky.

“Společnost, kterou měl don Bosco na mysli, byla společnost křesťanská, vybudovaná na základech morálky a náboženství. Dnes se vize společnosti proměnila: žijeme v sekulární společnosti vybudované na principech rovnosti, svobody, účasti, ale salesiánská výchova si i nadále uchovává schopnost vychovat občana, který si je vědom své společenské, profesní a politické zodpovědnosti, který je schopen usilovat o spravedlnost a podporu společného dobra, se zvláštní citlivostí k nejslabším a okrajovým skupinám. Proto je zapotřebí pracovat na změně kritérií a pohledu na život a podpořit kulturu vzájemnosti, střídmosti, nezištného postoje, boje za spravedlnost a důstojnosti každého lidského života.”²⁵.

Faktem je, že mnohé současné sociopolitické systémy, chráněné ‘pravidly hry’, ovládají občany více, než bychom chtěli nebo mohli věřit. Naše výchovné prostředí musí připravit mladé, aby na podobné problémy dokázali odpovědět se smyslem pro politiku a občanskou zodpovědnost. Ptám se:

→ Jak můžeme mladým pomoci získat znalosti, schopnosti, kompetence a postoje nezbytné k rozvoji efektivního, svobodného a koherentního občanství?

→ Jak můžeme my sami jakožto salesiánská rodina být v dnešní době salesiánsky zodpovědnými občany?

24

František, *Kristus žije*, 174.

25

P. Chávez, *Atti del Congresso Internazionale sul Sistema Preventivo e i Diritti Umani*, s. 82. překl. VM.

V křehké a fragmentované přítomnosti, kdy se často má za to, že politický rozměr života jde ruku v ruce s korupcí a chybějící etikou, kde vládne anemická praxe soustředící se hlavně na individualismus, si musíme znovu dát za cíl vychovávat naše mladé, aby se jako poctiví občané zapojovali do společnosti a politiky.

Jako salesiánská rodina si mezi mnoha politikami (ekonomickými, sociálními, pedagogickými, zdravotními, mezinárodními...) můžeme vybrat za tu svoji politiku “Otče náš”, politiku “chleba vezdejšího”, politiku “bosých nohou” v onom “vždycky” těch nejhudších (Mk 14, 7), kteří potřebují skutečnou politiku spravedlnosti a lásky. Chceme a musíme být “politicky nekorektní”, protože stojíme na straně těch, které nikdo neslyší. Monsignor Romero řekl: “Politický rozměr víry vždy vyjde najevo, a vyjde najevo správně spíše skrze konkrétní aktivitu ve službě chudým (...) která se vtěluje do jejich světa, hlásá jim radostnou zvěst, dává naději, podporuje osvobozující procesy, hájí jejich zájmy a má účast na jejich osudu.”²⁶

Proto jako vychovatelé a jako křesťané, jako salesiánská rodina dona Boska dnes aspirujeme na politickou činnost, která je sociální: na činnost, která přispívá k solidaritě, k lidskému bratrství, ke skutečnému setkávání, které přijímá a respektuje druhého, k uskutečnění “Božího království” tady a teď.

Výchova naší mládeže k této vizi a k tomuto kritériu politické činnosti, namířené ke společnému dobru, což by mělo být smyslem a cílem politiky vůbec, vyžaduje, abychom s pevným přesvědčením vychovávali k:

- ✓ důstojnosti a lidským právům, hledat vždy integrální dobro společenství a člověka;
- ✓ péči o transcendentní důstojnost člověka, stvořeného k obrazu Božímu;
- ✓ podpoře a integrálnímu, udržitelnému a solidárnímu rozvoji člověka a všech lidí;
- ✓ globalizaci lásky a solidarity, především k chudým, slabým a vyloučeným, proti obrovskému tlaku lhostejnosti, vyloučení a egoismu;
- ✓ uskutečňování bratrství jako regulačního principu ekonomického řádu a rozvoje všech potenciálů národů;
- ✓ šíření subsidiarity jako svobodné a zodpovědné účasti v základech demokratické společnosti, kde mají všichni hlas a mohou se zapojit;
- ✓ společnému užívání pozemských statků, pěstování setkání a sdílení; péči o společný domov, ekologii přírody a člověka v soužití, harmonii, pokoji a současném i budoucím blahu.

To od nás vyžaduje vychovatelskou práci, která v každém člověku probudí a bude kultivovat lidskost, která mu dovolí vyrůst v uvědomění vlastního povolání, důstojnosti a osudu; výchovu také ‘v nových politických generacích’, aby se nevzdalovaly účasti na veřejném životě, aby zahořely pro dobro a byly charismaticky přítomny tam, kde se rozhoduje o budoucnosti.

Jak říká papež František: “Budoucnost lidstva není jen v rukou politiků, velkých lídrů a velkých firem. Budoucnost je především v rukou lidí, kteří druhého uznávají jako partnera a sebe jako

součástí “my²⁷”. My, které žádá překonat mlčení, lhostejnost, abychom my všichni občané tohoto času mohli plnit své poslání ve svém společenství.

Tento pohled není cizí tomu, co nás v podstatě identifikuje jako salesiánské charisma. Za příklad může posloužit úryvek ze *Stanov a pravidel SDB*, kde se píše, že sociální rozměr lásky tkví ve výchově člověka společensky a politicky zapojeného ve prospěch spravedlnosti, vytvoření spravedlivější a lidštější společnosti a odhalení plně evangelní inspirace,²⁸ a dále v mnoha dokumentech různých skupin, které jsou součástí naší velké rodiny.

Příkladem toho všeho byl blahoslavený Alberto Marvelli, oratorián z Rimini. Vnímá a žil politickou činnost jako službu a jako odpověď víry prožívané ve světě, v ‘polis’, ve snaze ztělesňovat svým životem ideály solidarity a spravedlnosti, které církev jeho dob hlásala a které on znal díky četbě sociálních encyklik. Pro něj byla politika láskou, krajním důsledkem sociálního milosrdenství a nástrojem pravdy. Tak ho popsal svatý Jan Pavel II. v homilii při jeho blahorečení: “V modlitbě hledal inspiraci pro politickou činnost, v přesvědčení, že musí žít naplno s božími dětmi v dějinách, aby je proměnil v dějiny spásy.” Byl to mladý, který se nechal vychovat ve škole zapojování do společnosti a politiky, a spojil víru a život, aby proměňoval svět. Alberto velmi dobře pochopil svým životem, co znamená služba druhým v rámci občanství.

Proto je i nadále neodmyslitelnou cestou “jít směrem k aktualizaci socio-politicko-výchovného myšlení dona Boska. To znamená formovat společenskou a politickou vnímavost, která vede k pojetí vlastního života jako poslání pro dobro společnosti, s neustálým odkazem na neochvějně lidské a křesťanské hodnoty.”²⁹

Toto je výzva pro naši socio-politickou výchovu mladých generací, v níž musíme ještě hodně růst. “Být poctivým občanem dnes pro mladého znamená, že hájí důstojnost člověka a jeho práva ve všech kontextech; že žije velkoryse v rodině a připravuje se na to, aby vytvořil vlastní rodinu na základě vzájemného darování; že podporuje solidaritu, zvláště s nejhudšími; že rozvíjí vlastní práci s poctivostí a profesní kompetencí; že hájí spravedlnost, mír a společné dobro v politice; že respektuje stvoření a podporuje kulturu.”³⁰

Výchova má sama o sobě politický rozměr: výchova je způsob, jímž ovlivňujeme svět. To s sebou nese nutnost více pečovat o politický rozměr výchovy, občanství a práce ve společnosti v rodinách mladých a v nich samotných.

Toto dnes je a vždy bude velkou výzvou pro naše vychovatelství, abychom dokázali umožnit realitu, která bude generovat nové etické standardy. Nesmíme se proto spokojit s tím, že z našich

27

František, *Videoposelství na TED 2017*. Překl. VM.

28

Viz. *Stanovy a Pravidla SDB*, 32 a 22.

29

P. Chávez, *ACG 415. Come Don Bosco educatore*. Překl. VM.

30

Dikasterium pro salesiánskou pastorační mladých, *La Pastorale Giovanile Salesiana. Quadro di Riferimento*, s. 99, a viz též 23. GK, č. 178. Překl. VM.

škol vycházejí absolventi, ne však angažovaní občané, kriticky smýšlející, kompetentní nejen díky své formaci, ale schopní měnit realitu jako působitelé změn a zlepšení, naděje a obnovy ve světě ekonomiky, politiky, výchovy, práce, sociální práce, massmédií..., pro nový svět aktivního občanství, protagonisté společného dobra. Jako vychovatelé ze salesiánské rodiny, zasvěcení i laici, musíme dál s přesvědčením pokračovat po této cestě, aby se z tohoto zasetého zrnka stal časem životní styl a postoj.

2.4. POCTIVÍ OBČANÉ skrze výchovu našich mladých k poctivosti a zákonnosti

Jsou otázky, které si podle mne nesmíme přestat klást při doprovázení našich mladých v jejich formaci jakožto poctivých občanů schopných překonat pokušení toho, co je snadné, pokušení peněz vydělaných bez námahy a bez profesionality.

→ Jak můžeme pomoci mladým a dospívajícím, s nimiž se denně setkáváme, aby se dokázali rozhodovat a řešit životní problémy pravdivě a poctivě?

→ Jaké zkušenosti jim můžeme nabídnout, abychom jim pomohli získat sebedůvěru a zároveň rozpoznat správnost jednání?

Měli bychom být schopní vychovávat k pravdě, která osvobozuje, ke kráse průzračnosti, bez dvojích životů a sebeklamů, bez upadání do utiskujících forem otroctví nebo k neetickým reakcím, které oslabují člověka zevnitř. Ježíš toto žil osobně s poctivostí a průzračností svého hlásání: vracel svobodu vězňům, zrak slepým, svobodu utiskovaným a hlásal milostivé léto Páně (viz Lk 4, 18-19); když myl nohy svým učedníkům jako příklad služby druhým, když žil “nevýslovně bohatství” lásky a pravdy, které ho stály život na kříži, přede všemi. Na své těle vytrpěl strukturální nespravedlnost, která korumpuje z důvodu egoismu, sebereferenciality, hledání vlastních zájmů a lži, která mnohokrát opakovaná stává se smrtící “pravdou”.

Jako vychovatelé musíme uskutečňovat a podporovat poctivost a zákonnost. Jak? Prevencí. V dnešní době se stává, že slyšíme lákavý ‘zpěv sirén’, které jako nejpřirozenější věc nabízejí snadné cesty, které ničí nitro lidí a ohrožují jeho celistvost, sílu, pravdu toho, čím je. “Společnost jako celek je povolána k tomu, aby konkrétně usilovala o potření rakoviny v jejích nejrůznějších formách. (...) Korupce je jednou z nejvíce krvácejících ran sociálního předitiva, protože mu silně škodí jak na poli etickém, tak ekonomickém: s iluzí rychlých a snadných zisků ve skutečnosti ochuzuje všechny, bere důvěru, průhlednost a spolehlivost celému systému.”³¹

→ Co děláme jako vychovatelé proto, abychom preventivně posílili v životech naší mládeže přesvědčení, že je potřeba být poctiví?

→ Jaké příklady, myšlenky a obsahy předáváme, aby mladí a jejich rodiny nedocházeli k závěru, že normální je nespravedlnost, lež, faleš, vlastní prospěch za každou cenu?

→ Co budujeme pomocí výchovy a evangelních hodnot ve věci lidských hodnot, jako je svědomí, kritické myšlení, pravda, autenticita a spravedlnost?

Korupce je “smrtící proces”, který je však v mnoha společnostech obvyklý, je to skutečné zlo a těžký hřích (o kterém se nemluví), i když nedokáže zničit naději, kterou přináší Ježíš Kristus. Tuto naději musíme jako sílu zasévat do všech našich mladých. A s vědomím toho, že školy a spolky mládeže jsou nástroji občanské výchovy, je životně důležité, aby se každý, kdo se zabývá výchovou a společností, ptal, *jaký druh občana předkládají naše výchovné programy*. Vychovatelé jsou dnes a denně vystavováni obrovskému tlaku, aby výchovu redukovali na pouhé vzdělávání, na výuku předmětů a přípravu ke zkouškám.

Rád bych si však myslel, že většina vychovatelů, alespoň vychovatelé ze salesiánské rodiny, věří, že školy, kromě toho, že učí děti číst, psát a počítat, rozumět vědě a dějinám, je také ovlivňují v jejich pohledu na svět, takže jsou důležitým a mocným nástrojem formováním naší společnosti k lepšímu. Je důležité učit mladé, aby si kladli otázky, aby diskutovali a zpochybňovali to, co nám svět nabízí jako životní ideály; aby projevovali svoje hlediska a názory; aby brali v potaz své specifické životní prostředí a podmínky, svoji minulost a své sny; aby sami sebe považovali za aktivní občany, ochotné, schopné, kritické a dobře vyzbrojené k ovlivňování veřejného života.

Toto všechno znamená vychovávat. “Vychovávat znamená pomáhat jednotlivcům, aby našli sami sebe, trpělivě je doprovázet na cestě hledání hodnot a sebedůvěry; znamená rekonstruovat důvody k životu a odhalovat nový pozitivnější pohled na život. Vychovávat také znamená obnovovat schopnost dialogu, nabízet zájmy pevně zakotvené v tom, co je podstatné pro lepší život; strhnout mladé do zkušeností, které jim pomohou zachytit smysl každodenní námahy; nabídnout základní nástroje k obživě, uschopnit je k tomu, aby za všech okolností jednali jako zodpovědné subjekty. Vychovávat vyžaduje znát sociální problematiku dnešní mládeže.”³² .

2.5. POCTIVÍ OBČANÉ Vnímaví a zodpovědní ve světě pohybu a migrace

Dovolte mi pro ilustraci toho, co hodlám říci, uvést to, co jsem sám zažil v posledních letech na různých návštěvách. Velmi jsem obdivoval obrovskou kreativitu a úsilí svých spolubratrů a salesiánské rodiny, kteří dokázali odpovědět na velký fenomén dnešní doby, jímž je lidská migrace. Konstatoval jsem to v Kakumě, uprchlickém táboře v severní Keni, který shromažďuje asi 190.000 lidí. Moji salesiánští spolubratři jsou jediná oficiálně povolená instituce v tomto táboře. Starají se o mladé z různých koutů Afriky, zejména z jižního Súdánu a Somálska. Poskytují profesní formaci, oratoř a centrum pro mládež a výchovně-pastorační aktivity. Totéž jsem viděl i v mexické Tijuaně. Na této hranici mezi ekonomickým severem a jihem světa odpovídají jídelnou a sítí oratořů na potřeby tisíců mladých hledajících svoji budoucnost, doprovázejí je a předcházejí nebezpečí násilí a drog nabídkou patřičného vedení. I v naší komunitě ‘Sacro Cuore’ v Římě máme malé, ale dynamické centrum pro mládež, kam chodí mladí z univerzity a volontáři a v ovzduší oratoře se starají o mladé migranty a uprchlíky z celého světa. A takto bychom mohli projít celým světem naší salesiánské rodiny a všude najít kreativní odpovědi na potřeby mladých migrantů, protože vnímavost k jejich problémům je součástí našeho salesiánského DNA. Myslím, že mohu tvrdit, a nebudu se mýlit, že i my jsme děti emigranta, který přijal emigranty a poslal svoje syny misionáře, aby se o emigranty starali.

Fenomén migrace

Fenomén migrace se dnes týká **více než 1000 miliónů lidí**; je to největší pohyb lidí v dějinách, stala se z něj strukturální realita současné společnosti a představuje stále složitější realitu z hlediska sociálního, kulturního i náboženského, posilovanou navíc nepravidelností migrace. Příčin tohoto fenoménu je více: od sociálních nerovností a planetárních ekonomik po politické a společenské krize, které se mění v ozbrojené konflikty a v pronásledování etnik a náboženství, až po migraci z důvodu klimatických změn, jako je vysychání některých částí planety a také obrovsky snadná možnost komunikace a vysoká mobilita.

Podle dat OSN existuje dnes **271,6 miliónů mezinárodních migrantů**, tedy asi 3,5% světové populace. Z toho je 39 miliónů mladších 18 let. Vnitřní migrace (tedy migrace v rámci jedné země) se odhadovala podle dat z roku 2009 na 790 miliónů osob.

Zvláštní a dramatičtější kapitolou je **70,8 miliónů lidí, kteří jsou nuceni migrovat**: 41,3 miliónů osob muselo migrovat v rámci své země zejména z důvodu válečného konfliktu. Svoji zemi opustí 25,9 miliónů uprchlíků, více než 3,5 miliónu osob žádá azyl. To jsou oficiální data OSN, ale víme, že čísla mohou být ještě vyšší. Polovina z těchto nucených migrantů je mladší 18 let. Bylo napočítáno 111.000 mladistvých bez příbuzných, bez doprovodu. Stále více migrantů žije ve městech (61%), kde je větší anonymita.

Don Bosco

Pro naši salesiánskou rodinu není fenomén migrace nový.

I sám don Bosco odešel z klidu a strohosti venkovského Becchi do Chieri a později do kontroverzního Turína. Už od začátku tuto realitu don Bosco znal. Prvními chlapci, kteří přišli do jeho oratoře, byli sezónní i stálí imigranti z venkova hledající práci v piemontském krajském městě; mladí cizinci, kteří nemluvili italsky ani piemontsky. V jedné debatě s několika turínskými faráři, kteří se domnívali, že don Bosco odvádí mladé z jejich farností, jim světec řekl, že jsou to všechno cizinci:

“Protože to jsou téměř všichni cizinci, které tu ve městě nechali rodiče, nebo kteří sem přišli hledat práci. Na moje setkání obvykle chodí chlapci ze Savojska, Švýcarska, Val d’Aosty, Bielle, Novary, Lombardie. [...] vzdálení z vlasti, jiný jazyk, nejisté bydliště a neznalost města jim častokrát znesnadňují, ne-li znemožňují docházet do farnosti....”³³

Salesiánské misijní dobrodružství začíná s péčí o italské emigranty v Argentině. V roce 1875 don Bosco takto povzbuzoval první misionáře:

“Běžte, hledejte tyto naše bratry, které bída nebo neštěstí zavedly do cizí země, a ukažte jim, jak veliké je milosrdenství Boha, který vás za nimi posílá pro dobro jejich duší.”³⁴

Salesiánská kongregace v dobách dona Ruy a dona Albery posílala péči o italské a také polské a německé emigranty. Stačí si vzpomenout na obrovský kus práce, který udělali mezi emigranty; už v roce 1904 jen v Americe pomáhali salesiáni 450.000 vystěhovalcům.³⁵ S donem

33

BOSCO G., *Memorie dell’Oratorio*, ISS, *Fonti Salesiane. Don Bosco e la sua opera*. LAS, Roma, 2014, 1250. Překl. VM.

34

CERIA E., *Memorie Biografiche del beato don Bosco*, Vol. XI, Torino 1930,385. Překl. VM.

35

MOTTO F., *Bosco (Don) Giovanni e la missione dei Salesiani per i migranti*, in, BATTISTELLA G. (a cura di). *Migrazioni. Dizionario Socio-Pastorale*, Cinisello Balsamo (Milano) 2010, 62. Překl. VM.

Ruou byla ustanovena také “**Salesiánská komise pro emigraci**”, která byla po mnoho let činná. Služba vystěhovalcům byla rozsáhlá, jak evropským vystěhovalcům do Ameriky, Afriky, na Střední východ nebo jinam do Evropy, tak pro emigranty přechající z východní Evropy na západ během komunistického režimu.

V našich salesiánských dějinách byl tedy fenomén migrace tak či onak vždy přítomen. Výzva migrace mladistvých je v dnešní době daleko rozsáhlejší a složitější z důvodu nových aspektů spojených s informačními technologiemi, globalizací a snadnou dopravou. Tváří v tvář tomuto problému je více zapotřebí pastoračního společenství (tedy inkluzivnější a integrující) než tradiční etnicko-národnostní, pečující o krajany. I my stojíme před novými a dramatickými fenomény, jako jsou uprchlíci, děti a mládež bez doprovodu a obchod s lidmi. Tento nový ‘kontinent mládeže’ jednadvacátého století klade velké nároky na naši salesiánskou rodinu.

Pohled do budoucnosti

Na otázku, jaké mladé dnes ve světě potkáváme, nás jistě oslovují tyto milióny mladých nucených emigrovat. Jedná se o skutečnost, která se odehrává nejen na hranicích a v záchytných centrech. Většina děl rodiny dona Boska se stará o stovky tisíc dětí, dospívajících a mladých emigrantů z první a druhé generace, kteří se poklidně integrují do našich výchovných společenství. Tato cenná služba, obvykle velice tichá a diskrétní, nabízí důležitou pomoc migrující mládeži, protože jim nabízí útočiště a pomáhá jim v efektivním a přirozeném zrání do občanské společnosti a mnohdy i do církve.

Naši činnost v tomto náročném světě lidstva v pohybu musíme realizovat na základě naší charismatické identity:

→ Soustředme se především na děti, dospívající a mladé a nabízejme jim výchovně-pastorační programy.

→ Udržujeme si svůj výchovně-evangelizační přístup, abychom se nestali obyčejnou neziskovou organizací. Předmět poslání je svěřován výchovnému společenství ve společenství života mezi zasvěcenými osobami a kompetentními laiky.

→ Trvejme na ‘výchovné přítomnosti’, skrze niž se zapojujeme co možná nejvíce do geografického a životního prostoru naší cílové skupiny.

→ Buďme vychovateli a přáteli, kteří s nimi jsou nejen jako humanitární pracovníci, jako poskytovatelé služeb v jejich prospěch, ale především jako vychovatelé a pastýři.

→ Zaměřme se na prevenci a snažme se mladým otevřít možnost rozvinout své schopnosti v rámci jejich kulturního kontextu, aby se do něj mohli důstojně zapojit a nebyli nuceni migrovat. Každý mladý má právo na to, aby nemusel emigrovat.

→ Buďme přítomni stále koordinovaněji, institucionálněji, viditelněji a profesionálněji. Pro salesiánskou rodinu je to velká příležitost, každá skupina může vložit do poslání své dary. Misijní voluntariát a salesiánské hnutí mládeže mají v tomto fenoménu mládeže v pohybu obrovské pole působnosti.

Tento kontinent v pohybu nás v našem jednadvacátém století hluboce oslovuje. Jeho existence může být pro nás všechny skutečným zdrojem obnovy pastorační, charismatu a povolání.

2.6. POCITVÍ OBČANÉ, kteří pečují o společný domov, jak to žádají mladí

Péče o společný domov (ekologický pohled encykliky *Laudato si'*) není nějaký závazek navíc: je to horizont, který oslovuje naši kulturu, víru, životní styl, poslání, výchovu i evangelizaci. O ekologii se navíc mluví i v našem výchovném programu (v jejích lidských a duchovních hodnotách).

Když mluvíme o péči o společný domov nebo o péči o stvoření, není to něco dobrovolného, ale je to existenční otázka spravedlnosti, protože Země, kterou jsme dostali, patří i těm, kteří přijdou po nás. Životní prostředí je půjčka, kterou každá generace dostává a vrací budoucím generacím.

Několik pastoračních postřehů

→ *Ekologická konverze*

První podnět má hodně co do činění se změnou smýšlení a pohledu na realitu. Papež František nás vyzývá, abychom dokázali "bolestně si uvědomit, odvážit se proměnit na osobní utrpení to, co se děje ve světě."³⁶ Proto si musíme osvojit radikálně novou spiritualitu, v níž bude naše úsilí o péči o Zemi intenzivní a efektivní v té míře, v jaké bude zakotveno v efektivní ekologické konverzi.

Jsme povoláni k tomu, abychom šli k etickým a duchovním kořenům problémů životního prostředí, které nás vyzývají k hledání řešení nejen technicky, ale také změnou sebe. Každý musí přejít od konzumu k oběti, od chamtivosti k velkorysosti, od plýtvání ke schopnosti sdílet, od toho "co chci já" k tomu "co potřebuje Boží svět".

→ *Doprovázet zapojení mladých do péče o společný domov*

Velmi pravděpodobně si nikdo nepředstavoval, a tím méně velcí a mocní tohoto světa, že nejsilnější reakce a protest přijde od mladých a to v téměř celosvětovém hnutí. Na světě existují mladí, kteří jsou v ekologických otázkách velice vzdělaní a kteří se aktivně občansky zapojují do záchrany společného domova.

- Greta Thunberg, šestnáctiletá švédská aktivistka, řekla na Klimatickém summitu OSN v New Yorku v roce 2019: "Ukradli jste moje sny, mé dětství svými prázdnými slovy. Jsme na počátku masového vymírání. A jediné, o čem dokážete mluvit, jsou peníze a pohádky o věčném ekonomickém růstu. Jak si to vůbec dovoluujete? Zrazujete nás, ale mladí lidé začínají chápat vaši zradu."³⁷
- Tato silná slova vyzývají lídry, mění pohledy dospělých a řídí rozsáhlé hnutí na záchranu společného domova. Generace *Laudato si'* je toho konkrétním případem. Je to "Sektor mládeže" Světového katolického klimatického

36

František, *Laudato Si'*, 19.

37

See #FridaysForFuture e #Climatestrike.

hnutí, mezinárodní sítě více než osmi set katolických organizací. Mobilizují se za klimatickou spravedlnost a žádají církve a svět, aby jednali. Salesiánskou rodinu jako aktivní členové reprezentují v této mezinárodní síti 'Don Bosco Green Alliance' a 'Salesiánské hnutí mládeže'.

- Jako vychovatelé mladých doprovázíme nejen ty, kteří se už zapojili, ale oslovujeme i ty, kteří jen přihlížejí z okna nebo na obrazovce. Zároveň máme na paměti, že mladí dokážou výborně motivovat své vrstevníky, aby se zapojili.³⁸.

→ *K ekologii člověka*

○ Ekologie životního prostředí nás vnitřně vede k úvahám o ekologii integrální. Počínaje sedmdesátými léty a papežem Pavlem VI., přes mnohé papeže, kteří následovali, všichni vždy v tomto směru naléhali. 'Lidská ekologie' je termín, který použil papež Jan Pavel II. ve své encyklice *Centesimus Annus*³⁹. Papež František toto slovo znovu používá a píše, že "Ničení lidského prostředí je velmi závažné nejen kvůli tomu, že Bůh svěřil svět člověku, nýbrž proto, že samotný lidský život je dar, který má být chráněn před různými formami hanobení⁴⁰.

→ *Vychovatelské a vzdělávací dílo*

- Už svatý Jan Pavel II. mluvil ohledně ekologické krize o nutnosti a naléhavosti⁴¹ rozsáhlého vychovatelského a vzdělávacího díla.
- Naše výchova k péči o společný domov se skládá ze tří fází: informovat, vychovávat, vzdělávat⁴².
- V boji proti konzumu je třeba našim mladým připomínat tři principy (3R: redukovat, recyklovat, znovu použít / reduce, reuse, recycle).
- Víme dobře, že ekologická témata jsou následkem nespravedlivých struktur. Proti nim potřebujeme struktury bohaté na milost, smíření, uzdravení,

38

Papež František, *Promluva k mladým* při příležitosti apoštolské cesty do Chile, 17. ledna 2018. Překl. VM.

39

Joshrom Isaac Kureethadam, *I dieci comandamenti verdi*. Torino: Elledici, 2016, 142.

40

František, *Laudato Si*, 5.

41

Centesimus Annus, 36.

42

Aldo Coda Negozio, Guglielmo Aldo Ellena, *Gestire il pianeta terra*, Torino: Società editrice internazionale, 1995, P.XI. VM.

struktury ekologie prostředí, člověka, sociální a integrální ekologie.⁴³. To jsou struktury, které my vychovatelé musíme nabízet mladým.

- Existují zásadní úvahy velmi blízké naší salesiánské vnímavosti, které nám mohou pomoci vyjít na cestu vedoucí k ekologickému občanství. Například náš spolubratr, Joshtrom Isaac Kurethadam pracuje v církevním dikasteriu, zabývající se tímto aspektem. V jeho knize *'The ten green commandments'* najdeme mnoho podnětů, jak v našich mladých pěstovat vnímavost ke stvoření, jak vysnit a uskutečnit to, co naše vlády neberou z ekonomických a jiných zájmů vážně.

2.7 Ochrana lidských práv a především ochrana práv nezletilých

Cítím naléhavou potřebu důrazně připomenout naši Rodině, že musíme být nyní i v budoucnosti jasnými ochránci nezletilých. Podstata toho, co chci sdělit, je následující:

→ Cílem, kvůli němuž nás jako Salesiánskou rodinu vnuknul Duch Svatý donu Boskovi, je darovat celý náš život mladým, chlapcům i dívkám, a upřednostnit především ty nejbezbrannější, njpotřebnější, nejzranitelnější a nejchudší.

→ Proto musíme dobře znát oblast ochrany lidských práv, zejména nezletilých, a *prosít až k slzám o odpuštění, když podle toho někdo nejedná*. Nesmíme být komplici žádného zneužití, čímž myslíme zneužití «moci, ekonomických podmínek, svědomí, sexuální zneužití » - jak bylo definováno na Synodě o *Mladých, víře a rozlišování povolání*⁴⁴.

Jako rodina dona Boska jsme součástí veškerého úsilí, které vyvíjí církev ve prospěch lidských práv. Jak všichni víme, jazyk práva se dostal do církevního života s rozvojem sociálního učení. Církev v síle svěřeného Evangelia hlásá lidská práva, uznává a oceňuje dynamiku, s níž se dnes tato práva všude hájí.

Zatímco občanská společnost různými způsoby pracuje na ochraně lidských práv, my jako rodina dona Boska i jako církev jsme dnes povoláni k tomu, abychom vrátili lidským právům rozměr objektivit, založený na tom, že "*uznání přirozené důstojnosti a rovných a nezcižitelných práv členů lidské rodiny je základem svobody, spravedlnosti a míru ve světě*".⁴⁵ Bez takové vize právo zkratuje a podporuje se "globalizace lhůstevnosti, která se rodí z egoismu jako výsledek vnímání člověka, který není schopen přijmout pravdu a žít autentický sociální rozměr"⁴⁶. Moderním pokušením je zdůrazňovat slovo "práva" a opomíjet tu důležitější polovinu: "lidská". Pokud práva ztratí spojení s lidstvím, stanou se jen výrazem zainteresovaných skupin.

43

Tebaldo Vinciguerra, 'Ecologia', *Note di pastorale giovanile*, p.74. VM.

44

Biskupská synoda Mladí, víra a rozlišování povolání, *Závěrečný dokument*, 30.

45

Deklarace lidských práv, 10. prosince 1943 (di seguito: DDU), úvod.

46

František, *Přednáška v Evropské radě*, Štrasburk, 25.11.2014. VM.

- Podle dona Boska není vyloučený chlapec jen pouhým adresátem, kterému je potřeba pomoci a posloužit. Don Bosco předkládá nový pohled na vyloučeného chlapce: navazuje výchovný vztah mezi vychovávaným a vychovatelem, který předjímá vizi dítěte jako právního subjektu, jak jej poprvé potvrdila Úmluva o právech dítěte před třiceti lety, 20. listopadu 1989, jakožto závazný právní nástroj pro 193 států.
- Ochrana práv nezletilých a Preventivní systém mají některé společné principy. Oba mají stejný cíl, tedy integrální vývoj a celkové blaho dětí. Tyto úkoly zahrnují celkovou péči o člověka, formaci zodpovědného personálu, vytvoření zdravého prostředí, rozvoj směrnic pro pozitivní disciplínu a formulaci protokolů k ochraně nezletilých.

Ochrana práv nezletilých

- 1.- Od 21. do 24. února 2019 se konal ‘summit’ Světové katolické biskupské konference na téma ‘Ochrana nezletilých v církvi’. Zúčastnilo se 190 církevních vůdců a prezidenti 140 biskupských konferencí. Na setkání řekl papež František, že *v poslušnosti Duchu svatému musíme slyšet křik dětí, které žádají spravedlnost*. Víme dobře, že každý skandál dokáže zastítn světlo evangelia⁴⁷, a zneužití moci a svědomí působí velké utrpení a může být velice nebezpečné.
- 2.- Nemůžeme mluvit o právech dětí a přitom nezmínit ‘Úmluvu o právech dětí’ OSN, která definuje dítě jako každou lidskou bytost mladší osmnácti let a poskytuje standart péče a ochrany, identifikaci, vedení případů, podávání zpráv a odkazování. Identifikuje čtyři aspekty práv dítěte: účast na rozhodnutích, která se jej týkají, ochranu dětí před diskriminací a všemi formami opuštění a zneužití, prevenci škod a pomoc dítěti v jeho základních potřebách.
- 3.- V našem pastoračně výchovném plánu je životně důležité naslouchat nezletilým, jak často zdůrazňuje Synoda⁴⁸. Naslouchání otevírá cestu k plnému zapojení. A zapojení přispívá k osobnímu rozvoji, vede k lepším rozhodnutím a výsledkům, slouží k ochraně dětí, přispívá k přípravě a k rozvoji občanské společnosti, toleranci a respektu k druhým a posiluje zodpovědnost.
- 4.- *Hlubší znalost a reflexe práv nezletilých*: jedná se o mnoho neustále vydávaných dokumentů a deklarací o lidských a zejména o dětských právech. Některé jsou na církevní a světové úrovni, jiné na regionální úrovni nebo na specifické téma.⁴⁹. Neznalost těchto

47

Benedikt XVI, *Pastýřský list Svatého Otce katolíkům v Irsku*, (březen 2010). Překl. VM.

48

Biskupský synoda o Mladých, víře..... op. cit. 6.

49

Motu Proprio, *On the protection of minors and Vulnerable Persons*, 29.3.2019 - Council of the Baltic Sea States Secretariat, *Guidelines: promoting the human rights and the best interests of the child in transnational child protection cases*, Sweden: 2015. - Rachel Hodgkin and Peter Newell, *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*, UNICEF, 2007.

dokumentů nám dozajista bude bránit být efektivními vychovateli. Musíme je proto prostudovat a povědomí o nich v našich kruzích rozšířit.

- *5.-Pracovat ve spojení s dalšími institucemi:* v poslání chránit a hájit práva nezletilých musíme pracovat ve spojení s mnoha dalšími institucemi, které pracují s přístupem založeným na právu. Je jich skutečně hodně, vládních i nevládních. V některých inspekcích ve světě jsou salesiáni členy Juvenile Justice Board, skrze niž jsou schopni hájit a bránit práva dětí. Jiní salesiáni jsou advokáty hájícími práva nezletilých v civilních soudech a získávají pro ně spravedlnost. To je vynikající platforma k hájení evangelních hodnot v sekulárním světě.
- 6.- ‘Systém ochrany dítěte’, definuje UNICEF jako "souhrn zákonů, politik, pravidel a služeb nutných ve všech sektorech společnosti k prevenci a řešení rizik spojených s ochranou". Mnoho našich děl se plně věnuje sociálním službám a centrům pro ohroženou mládež. To by mělo být i nadále naším ‘malým velkým’ přispěním jakožto Salesiánské rodiny.
- 7.- V každém díle naší Rodiny ve světě musí existovat "Etický kodex", který by velice jasně definoval, co se ode všech očekává, jak od zasvěcených tak od laických vychovatelů, a také jasně udával, co je závažným porušením tohoto kodexu.
- 8.- A konečně, ale jedná se o zásadní aspekt pro zasvěcené osoby, musí být posílen náš osobní i komunitní vztah ke Kristu. Jeho společnost by nás měla inspirovat k tomu, abychom usilovněji pracovali na ochraně dětí a nezletilých, které On tolik miluje a které dal učedníkům za příklad.
- *Preventivní systém a lidská práva:* Dva podněty
 - Společně děláme mnoho dobrého a krásného na obhajobu lidských práv. Ale abychom v této činnosti byli efektivnější, musíme změnit strategii svého myšlení a jednání. Musíme se stát rodinou dona Boska, která zastává sociální rozměr lásky⁵⁰ a podporuje lidská práva pomocí kreativního používání preventivního systému. Toto je nutná změna paradigmatu.
 1. *Přejít od vnímání preventivního systému jako pouhého protikladu k systému represivnímu a začít ho vnímat jako vynikající nástroj k obhajobě lidských práv:* Až do nynějška jsme byli mnohdy zvyklí považovat preventivní systém pouze za výchovný systém odlišný od represivního systému. Nevěnovali jsme potřebnou pozornost jeho potenciálu ve věci lidských práv. Musíme prostudovat a rozpracovat jeho skrytý potenciál ve věci ochrany lidských práv a používat jej k tomu.

2. *Přejít od výchovy k respektování zákona také k výchově k požadování práv:* Vždy jsme jako jeden z cílů výchovy měli poctivé občany a chápeme, co znamená být občany, kteří ctí zákon. To však nebude ve stále složitější budoucnosti stačit. Musíme mladé vychovávat také k tomu, aby vyžadovali svá práva; nebudou-li práva vyžadována, je velmi pravděpodobné, že budou opomíjena.⁵¹

ZÁVĚREM... NASLOUCHEJME, JAK DON BOSCO MLUVÍ O POLITICE

Závěrem této dlouhé úvahy, v níž jsem se dotknul mnoha aspektů podle mého soudu velmi důležitých a velice aktuálních, předávám slovo donu Boskovi. Mezi mnoha citacemi jsem si zvolil jeho promluvu k bývalým žákům, kteří se 15. července 1883 vrátili do oratoře, aby zde slavili dona Boska. Je to k nevíře, ale velká část tohoto proslovu se týká politiky. Myslím, že je velmi výmluvný a velice v souladu s tím, co jsem až dosud rozvíjel.

“Kromě pomoci shůry je tím, co usnadnilo a usnadní konat dobro, sama přirozenost našeho díla. Cíl, k němuž míříme, totiž vidí rádi všichni lidé, včetně těch prostředních, kteří necítí náboženství jako my. Najde-li se někdo, kdo nám klade překážky, je to proto, že nás nezná, anebo neví, co děláme. Občanská nauka, morální výchova opuštěné či ohrožené mládeže, která jí má zabránit v zahálce, zlém počínání, zneuctění a možná i uvěznění, k tomu přece míří naše dílo. Který rozumný člověk, která autorita by nám v tom chtěla bránit?

Jak víte, nedávno jsem byl v Paříži a kázal jsem v několika kostelích o našem díle, a upřímně řečeno také proto, abych vydělal pár šestáků na chléb a polévku našim chlapcům, kteří nikdy neztrácejí chuť k jídlu. Mezi posluchači byli i tací, kteří přišli jedině proto, aby si poslechli politické názory dona Boska; někteří totiž předpokládali, že jsem přišel do Paříže rozpoutat revoluci; jiní zase prý abych našel příznivce pro svoji stranu a podobně; jinak tam byli dobří lidé, kteří se opravdu obávali, že si ze mně někdo ztropí nějaký nepěkný žert. Ale už prvním slovem jsem rozehnal všechny iluze a zahnal obavy, a don Bosco mohl běhat po Francii volně sem a tam. Ne, skutečně, my naším dílem také děláme politiku; respektujeme ustanovené autority, respektujeme zákony, platíme daně a chceme jen, aby nás nechali dělat dobro pro tu chudou mládež a zachraňovat duše. Chcete-li, děláme i politiku, ale naprosto neškodným způsobem, ba způsobem prospěšným každé vládě.

Politika se definuje jako umění správně vést stát. Dílo naší oratoře v Itálii, ve Francii, ve Španělsku, v Americe, všude, kde se již usadilo, úlevou té nejpotřebnější mládeži snižuje počet darebáků a tuláků, drobných zlodějíčků a záškodníků, vyprazdňuje věznice, zkrátka vede k výchově poctivých občanů, kteří nebudou vládě dělat problémy, ale naopak jí budou oporou při udržování pořádku, klidu a míru ve společnosti.

To je naše politika; jen takovou politikou jsme se dosud zabývali a jen takovou se budeme zabývat i nadále.”⁵²

51

Jose Kuttianimattathil, ‘Don Bosco’s Educative Method and the tenets of the Universal Declaration of Human Rights’; in: Charles Maria, Pallithanam Thomas, Dörrich Hans-Jürgen, Reifeld Helmut; *In Defence of the Young*; New Delhi 2010.

52

ISS, *Fonti Salesiane. Don Bosco e la sua opera*. LAS, Roma, 2014, 106. Překl. VM.

Na přímlovu naší Neposkvrněné Matky, Panny Marie Pomocnice, prosíme Boha Otce, aby nám dal svého Ducha, ať můžeme dál uskutečňovat pravou politiku Otče náš mezi dnešními mladými, ve společnosti, která nás svými nerovnostmi vyzývá, abychom nezůstali němí a pasivní, a ve světě, který stále více potřebuje Boha a kde musíme být stále více svědky, učedníky a misionáři Boha, který respektuje pozorně lidskou svobodu a každý den je připraven k setkání se svými syny a dcerami. Proto prosme:

Pane Ježíši,
víš, kolik námahy nás stojí uskutečňovat tvoje Evangelium;
pomoz nám rozjímat o Tobě v donu Boskovi,
vidět tvoji lásku v jeho skutcích,
rozlišovat tvoji cestu v jeho činnosti,
učit se tvému milosrdenství v jeho lásce.
Daruj nám světlo, abychom si osvojili styl,
jímž byl don Bosco tvým učedníkem,
formuj naše srdce podle svého srdce Dobrého Pastýře,
a dej nám sílu proměnit tvoje slova v život a dílo.⁵³